

УДК 94 (477) «1828-1829»

Олена Бачинська, Олександр Серета

ОСМАНСЬКО-ТУРЕЦЬКІ ДОКУМЕНТИ ПРО ЗАДУНАЙСЬКЕ КОЗАЦТВО НАПЕРЕДОДНІ ТА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО- ТУРЕЦЬКОЇ ВІЙНИ 1828-1829 рр.

До уваги читачів пропонуються османсько-турецькі документи та їхні описи, що містять інформацію про службу задунайських козаків в Османській імперії та зберігаються в Урядовому османському архіві м. Стамбул (Туреччина) (Başbakanlık Osmanlı Arşivi).

Ключові слова: козацтво, російсько-турецька війна 1828-1829 рр., османсько-турецькі документи

Про вихід та перебування запорожців у межах Османської імперії в кінці XVIII – 20-х рр. XIX ст. присвячене не одне дослідження в історичній літературі XIX-XX ст. Проте, більшість з них оснований на російських документах цього періоду, інформації та спогадах записаних від задунайських козаків. Одним із недостатньо висвітлених і суперечливих залишається питання становища та служби задунайців напередодні та під час російсько-турецької війни 1828-1829 рр., перехід частини козаків на чолі з отаманом Й.Гладким до Російської імперії та наслідки для тих козаків залишився в Туреччині. За допомогою залучення опублікованих і архівних османсько-турецьких документів, зіставлення їх із документальними матеріалами вітчизняного походження автори статті намагались розібратися в зазначеному питанні. За допомогою залучення опублікованих і архівних османсько-турецьких документів, зіставлення їх із документальними матеріалами вітчизняного походження автори статті намагались розібратися в зазначених питаннях.

Запропоновані нижче документи та анотації публікуються вперше. Вони зберігаються в Урядовому османському архіві м. Стамбул (Туреччина) (Başbakanlık Osmanlı Arşivi; далі – BOA). Матеріали фондів «НАТ» та «С.АС» являють собою документи пов'язані з комплектування військових підрозділів, їхнє забезпечення, фінансування, переміщення, реформування, службу тощо. Слід зауважити, що задунайські запорожці в османсько-

турецьких документах мали назву, як і раніше у XVIII ст. – Буткальських або Поткальських козаків (Potkalı/Butkalı Kazakları), «Potkalı» чи «butkalı» походить від татарського «potka» чи «butka» – варена пшенична крупа крупної фракції чи каша з пшеничної крупи³⁴⁵. У такому значенні термін «potka» чи «butka» вживається в усіх тюркських мовах кипчакської групи до якої входять ногайська і кримськотатарська мови³⁴⁶. Ногайці і кримські татари ідентифікували запорожців як козаків, які вживали куліш на загальній трапезі, чи «козаки з кулішем (тобто кашею з пшеничної крупи)» potkalı (butkalı) = potka (butka) + lı (буквальний переклад «з кашею»)³⁴⁷. В подальшому термін «potkalı» чи «butkalı» був запозичений османським офіційним діловодством. Незрозуміла назва для османської бюрократії часто викривлялась особливо у фінансових документах, де використовується стиль почерку *сіякат*, що дозволяв не вписувати діакритичні крапки. В результаті деколи зустрічаються написання «rankalı», «rontalı»³⁴⁸.

Запропоновані анотації до османських документів і документи можна розподілити на декілька груп.

Перша група відображає безпосередній характер служби в мирний та військовий час, бойові операції, в яких мали брати участь задунайських запорожців (док.№1,2,4,5,8). Вона підтверджує та доповнює вже відому інформацію про службу козаків. Так, зокрема, вони зобов'язані були брати участь у походах турецьких військ, у тому числі каральних експедиціях проти болгар, греків і сербів, які боролись за свою незалежність. Вже на початку 1821 р. загони грецьких патріотів на чолі з О. Іпсіланті мали бої з турецькими військами в Подунав'ї та Дунайських князівствах, в тому числі там, де знаходились задунайські козаки, а саме в турецькій армії сераскера Озим-паші, близько двох тисяч в Яссах, на чолі з наказним отаманом Н. Білугою перебували у Волощині. Протягом 1824 – 1826 рр. понад тисячу козаків були дислоковані в районі Мореї (п-ів Пелопонес), 40 козацьких чайок брали участь у боях під Міссолунгою (м. Месолонгійон в Західній Греції; друга осада турецькою армією Ібрагіма-паші тривала протягом травня 1825 р. – квітня 1826 р.). Саме тут загинув й кошовий отаман Семен Мороз, а греки захопили групу запорожців й ув'язнили їх на декілька років у монастирі. Повернулись вони лише завдяки заступництву афонського архімандрита Філарета, який до цього

³⁴⁵ Радлов В. В. Опыт словаря тюркских наречий. – СПб., 1911. – Т. IV, ч. 2. – С.1284, 1676.

³⁴⁶ Севортян Э. В. Этимологический словарь тюркских языков. – М., 1978. – Т.2. – С.201-202.

³⁴⁷ Pritsak O. İlk Türk-Ukrayna İttifakı (1648) //İlmi Araştırmalar. № 7. – İstanbul, 1999. – С.281.

³⁴⁸ BOA. – Fon adı: C.AS. – Dosya № 20. – Gömlek № 896 [1201. Ra. 29]; BOA. – Fon adı:C.AS. – Dosya № 172. – Gömlek № 7501 [1242.N.29].

побував на Січі і закликав козаків не воювати проти греків³⁴⁹.

Такі дії османського керівництва неоднаразово викликали незадоволення задунайців, що проявлялось у переході окремих груп козаків до Російської імперії.

Напередодні російсько-турецької війни 1828-1829 рр. (з осені-зимми 1826 р.) відбулось формування в складі турецької армії регулярного кавалерійського регіменту, що забезпечував порядок у провінції Сілістра. Регімент складався з трьох дивізіонів (частин) – турецького, татарського й запорозько-козацького. Відомо також про платню та обмундирування, що мали там саме задунайці в цьому регіменті. Формування регіменту було покладено на сілістрінського намісника Ахмет-пашу, він мав діяти за спеціально розробленим для даного з'єднання положенням від 16 листопада 1826 р.³⁵⁰ (хоча перед цим для більшості провінційних залог Османської імперії як зразок брали положення для залоги фортеці Відін). Підрозділи формувались з округів Бабадаг, Мачин і Сілістра, змінювалися кожні чотири місяці. На 1323 офіцерів і рядових кавалеристів – 329 складали запорозько-козацькі. Першим керівником всього сілістрінського кавалерійського реєстру був Мехмед Емін ага. Запорозько-козацьку частину очолював мусульманин – першим отримав звання керівника (Kazak Başı Ağa) цієї частини Алі Коч Ага. Крім нього в частині було 3 капітани (Yüzbaşı), 6 лейтенантів (Yüzbaşı Mülâzımı), 3 прапорщики (sancaktar), 6 сержантів (Çavuş), 30 капралів (сотників, Onbaşı) і 270 кавалеристів, священник, 3 постачальники, 6 трубачів. Усім офіцерам і рядовим кавалеристам надавалась майже однакова платня, а також уніформа. Капітан запорозько-козацької частини носив «трансильванський «kalpak» білої смушки» зі шликом, а всі інші «чорної смушки», куртки блакитного кольору, сорочку (gömlek), дощовик з капюшоном, чоботи. Озброєння капітана складав штик і шамшур (şimşir), а рядових кавалеристів ще й кавалерійський пістоль³⁵¹. У регіменті козацькому капітану сплачували на місяць – 100 курушів (срібна турецька монета куруш/гуруш (грош); хорунжому і сержанту – по 50; капралу – 30; священнику – 25.

Зазначене вище міститься у одному з османсько-турецьких документів, опублікованому в англomовному варіанті дослідником Авігдором Леві³⁵². Умови та організацію подальшої служби цього

³⁴⁹ Рябінін-Скляревський О. З життя Задунайської Січі // Невичерпні джерела пам'яті: Зб. наук. статей, матеріалів і републікацій. Т. II: Задунайська Січ. – Одеса, 1998. – С.307; Кондратович Ф. Задунайская Сечь [по местным воспоминаниям и рассказам] // Там само. – С.54-55.

³⁵⁰ Translation of the founding regulation of the Silistra cavalry regiment of 16 November 1826. Text of Imperial Rescript [Avigdor L. The Contribution of Zaporozhian Cossacks to Ottoman Military Reform: Documents and Notes]//Harvard Ukrainian studies. – 1982. – V.VI, number 3, September. – Doc. № 1.

³⁵¹ Там само.

³⁵² Там само.

регіменту розкриває друга група, запропонованих авторами цієї статті читачеві джерел. Вона пов'язана із організацією, умовами служби турецьких запорожців, їхньої плані та підпорядкування; розкриває підготовку до війни Османської імперії (док. №2-6, 8-10).

І третя група документів, дозволяє переглянути або уточнити причини та можливості переходу задунайських козаків до Російської імперії у травні 1828 р. на чолі з кошовим отаманом Й.Гладким (док. № 4-6). Дозволимо собі дещо розвинути зазначену теми.

Складна міжнародна ситуація 1826-1827 рр. послаблювала Османську імперію й одночасно змушувала її готуватися до війни з Росією. Як відомо з представленого нижче документу № 4 в лютому 1828 р. сілістринський валі Ахмед Паша, надіслав Великому Візиру повідомлення про додаткову організацію 600 козаків і надання їм зброї.

Офіційно російсько-турецька війна розпочалась 14 (26) квітня 1828 р. «Загальний перехід запорожців на чолі з кошовим отаманом Й.Гладким» до Російської імперії в травні 1828 р. мають неоднозначні оцінки в літературі та описуються доволі схематично. З невеликими дрібницями, але більшість дослідників (Ф.Вовк, П.Короленко, А.Д.Бачинський та ін.) зазначала наступне. Близько двох тисяч задунайців, які дотримувались протурецьких настроїв на чолі з кошовим отаманом була мобілізована до Сілістри. Після того кошовий отаман Й.Гладкий повернувся на Січ і перевів іншу частину козаків через Дунай до російської армії. Вони принесли з собою військову канцелярію, похідну церкву, скарбницю, прапори, бунчуки, булаву. Це дало можливість говорити про повернення до російської держави не окремого підрозділу, а всього козацького Коша. Після того частина населення Січі була вирізана турками, а частина, яка врятувалась, оселилася в різних містах і селищах Добруджі, а згодом, навіть, служила у залогах турецьких фортець (док.№9-10). Саму козацьку Січ султанський уряд заборонив відновлювати. Козаків у Сілістрі турецька влада роззброїла і відправила у в'язницю – спочатку до Адріанополя, а потім до Константинополя, згодом звільнила і вони повернулися в дунайську дельту на землі колишньої Січі.

За російськими документами 10 (22 травня) 1828 р. базарчуцька бессарабська карантинна застава рапортували, що «близько 12 годин після півночі прибув до тутешнього порту через Кілійські гирла на невеликому човні з десятьма особами запорожців» «при двох бунчуках, та трьох прапорах, турецької Запорозької Січі кошовий отаман Осип Гладкий з тим, щоб з запорозьким військом, що є під його відомством поступити у відомство Російської імперії». Наступного дня прибув ще 61 човен, на яких було від 500 до 700 чоловіків і жінок. Отаман повідомляв,

що за ним мають слідувати ще до тисячі осіб³⁵³. Російські карантини протягом 14-26 травня (26 травня – 7 червня) повідомляли, що з території колишньої Січі вийшло ще близько 500 осіб³⁵⁴. 25 травня (6 червня) «при кошовому з отаманами та козаками всього 218 осіб... відправились до переправи через Дунай при селищі Сатуново»³⁵⁵ та 27 травня (8 червня) допомагали російським військам переправлятися через Дунай. Тут вони зайняли території, підвладні колишній Січі.

За цей самий час маємо декілька повідомлень із османської адміністрації (док. №5-7). Так, за повідомленням захисника Тульчі Ібраїма Паші сілістрінському валі (губернатора) 22 травня 1828 р. кошові (?) отамани, оминаючи Тульчу, прийшли в Дунавець, зібравши козаків у «протоці Гедерлез» (Георгіївське гирло) і навколишній місцевості оголосили про наявність державного фірману, за яким козаки з лівого берега Дунаю мали направлятися в бік Румелії (щоб вони не казали!). Вже 26 травня 1828 р. сілістрінський валі Ахмед Паші повідомляв Великого Візира про те, що кошовий отаман залишив Сілістру для того, щоб в окрузі Тульча зібрати козаків і відправити їх до фортеці Браїла, а в дійсності він, не доправивши козаків до фортеці, перевів їх до Росії. Датування цих повідомлень та їхній зміст дозволяє припустити наступне. По-перше, кошовий отаман зі старшиною, які повернулися із Сілистри мали розпочати переселення запорожців з пониззя Дунаю в Румелію, як про це зазначали самі козаки і писав Ф.Вовк³⁵⁶. В той самий час цим фірманом козаки мобілізувались на службу до лав турецької армії для захисту придунайських фортець. За це опосередковано свідчить і повідомлення Й.Гладкого на базарчуцькій заставі про те, що «з Константинополя йде паша з 40 000 корпусом Війська, з яких має намір залишити в фортецях: Бабі (Бабадаг – О.Б., О.С.) 20 000, в Тульчі 10 000 та Ісакчі 10 000»³⁵⁷.

По-друге, наявність зазначеного фірману пояснює швидкість з якою Й.Гладкий «на невеликому човні з 11 запорожцями при двох бунчуках та трьох прапорах Турецької Запорозької Січі» вже 22 травня прибув до базарчуцького карантину й очікував на подальший активний вихід козаків з сім'ями. Наявність вищезгаданого повідомлення сілістрінського валі Ахмеда Паші 26 травня 1828 р. (док. №7) свідчить про те, що османська адміністрація відразу дізналась про дії козаків.

³⁵³ ДАОО. – Ф. 1. – Оп. 214. – Спр. 7 за 1828 р. – Арк. 2-9зв.

³⁵⁴ Каюк С. М. Задунайська Січ (1775-1828 рр.): Дис.... канд. іст. наук: 07.00.01 /Дніпропетровський держ. ун-т. – Дніпропетровськ, 1999. – С.173.

³⁵⁵ ДАОО. – Ф.1. – Оп.214. – Спр.7 за 1828 р. – Арк. 5-7зв.

³⁵⁶ Кондратович Ф. Задунайская Сечь [по местным воспоминаниям и рассказам]. – С.65.

³⁵⁷ ДАОО. – Ф. 1. – Оп. 214. – Спр. 7 за 1828 р. – Арк.7зв.

Спонтанність переходу визначається, на наш погляд, ще декількома обставинами. Мобілізація козаків та заплановане їхнє переселення з пониззя Дунаю, не давали можливості скористатися варіантом переходу на бік Росії, коли вона б перейшла Дунай. За таких обставин не відомо, як би поставилось керівництво російської армії й солдати до козацького населення. Важливо також врахувати і те, що Й. Гладкий не міг не розуміти складність становища, в якому опинялися козаки та їхні родини, коли османські військові довідаються про його перехід. Кошовий отаман С. Мороз зауважив, що коли «кошовий тікатиме, турки знищать усіх запорожців, де тільки хто є», саме так пояснив своє ставлення до переходу Коша на бік Росії і попередник Й.Гладкого кошовий отаман В.Незамаївський: «Тікати?.. Як його тікати! Багато народу запропастимо – турчин повіризує!.. Ні, нехай хто заводив, той и виводить, а я не буду виводити!»³⁵⁸. У 1824 р. група задунайців, яка перейшла до Росії також твердила: «Якщо кошовий втече, то турки почнуть знищувати всіх запорожців, які де тільки є»³⁵⁹. Про те, що Й. Гладкий все ж таки розумів відповідальність свого вчинку, свідчить й те, що він опікувався тими козаками, яких сам відвів до Сілістри. Він писав генерал-фельдмаршалу І.І.Дібічу у 1830 р., що особисто відвів «сілістрійському паші запорожців 600 осіб з духовним причетом, ієромонахом, дяком і тропаром, всього 603 чоловіки»³⁶⁰. Можна припустити, що це могли бути згадані вище 600 задунайців, яких кошовий отаман за наказом османського керівництва мобілізував в лютому 1828 р. (док. № 4). Якщо взяти до уваги ще близько 329 осіб, що служили у сілістрінському реєстрі, то лише у Сілістрі перебувало до тисячі задунайських козаків. Їхня доля склалася по-різному. 600 козаків, як зазначав Й.Гладкий у 1830 р., було «відразу відправлено з Сілістри в Константинополь й утримувались під вартою, багато хто з них від нестатку їжі та інших потреб померли; 65 чоловік протягом 1829 та 1830 років встигли з неволі звільнитися і прибули на місце свого проживання, а залишилось лише 263 особи». Кошовий клопотався про їх звільнення, що й сталося внаслідок, ймовірно, відповідних дій російського представника в Стамбулі³⁶¹. Інші козаки, які служили в регіменті були відправлені з Європейського фронту до Стамбула, а згодом в Анатолію³⁶².

Про більш-менш лояльне ставлення османської адміністрації до козацтва свідчить й наступні факти. В лютому 1829 р., за безпосередньої участі сілістрінського валі Ахмед паші, був сформований новий регімент із 1300 вершників, до складу якого

³⁵⁸ Невичерпні джерела пам'яті: Зб. наук. статей, матеріалів і републікацій. Т. II: Задунайська Січ. – Одеса, 1998.

³⁵⁹ Бачинський А. Д. Січ Задунайська. 1775-1828 рр.: Историко-документальний нарис. – Одеса: МП «Гермес», 1994. – С.105.

³⁶⁰ ДАОО. – Ф.1. – Оп.214. – Спр. 7 за 1828 р. – Арк.177.

³⁶¹ Там само. – Арк.177 зв.

³⁶² Translation of the founding regulation or the Silistra cavalry regiment. – P.387.

входили колишні задунайські козаки (док.№8). Протягом 1829 р. в ньому служили близько 150 козаків і 25 священників, але вже без власних керівників. Їх об'єднали в управлінні з турецькою частиною регіменту. В липні 1830 р., козаків разом з іншими частинами направили до Стамбулу для здійснення військової підготовки та переобмундирування (док. 9). Після 1830 р. козацька частина регіменту не формувалась³⁶³, а козаки були лише супроводженням й охороною османській адміністрації (док.№10).

Таким чином, запропоновані до уваги османсько-турецькі документи дозволяють уточнити та доповнити відомі джерела російського походження про становище та службу задунайських запорожців протягом 20-30-х рр. XIX ст.

Документи:

Документ №1. Silistre Valisi Salim Paşa'nın, Tatar askeriyle Bahadır Giray Sultan'ın ve Tokalı «Potkalı» Kazak taifesi ile Babadağı ayasının maiyetinde bulunmaları için emirler gönderilmesi talebi. [1236.B.03].

Розпорядження Сілістринського губернатора Селіма паші, відправити загін Поткали козаків та татарське військове з'єднання Бахадир Гірея Султана для заспокоєння аянських заворушень в Бабадазі. [1821.04.06].

BOA.–Fon adı:HAT. – Dosya №934. – Gömlek №40431 [1221.B.03/06.04.1821].

Документ №2. Silistre havalisinde ber mucceb-i irade Tatar, Türk ve Potkalı Kazakları'ndan bir tertib 1323 nefer süvari tahrir edildiğine, gönderilen bir mikdarı Dersaadet'ce talim ve iade edilmiş ise de, oraca mütebakilerin talimi için Solkolağası Said Mirza ile Enderun ağalarından birinin Binbaşı nasbi ile Silistre'ye i'zamları münasib olacağına dair Serasker Mehmed Hüsvrev Paşa ve Nazır Mehmed Yekta Efendi'den. a.g.y.tt. [1242.Z.29].

Відповідно указу в околиці Сілістри, з татар, турок і поткали козаків сформувати та записати до реєстру 1323 вершників, а деяку їхню кількість направити на підготовку за Стамбульським зразком з подальшим поверненням. Для здійснення відправлення, від сераскера Мехмед Хюсрев Паші та Назиря Мехмед Йекта Ефенді – Агі Лівого Крила (військового напрямку), призначити Саїд Мурзу разом з одним Ага – Ендерун, майором (тисячником), які мають зібрати, тих хто підходить для відправлення до сілістри й тих, хто підходить для підготовки, з тих хто залишився в тій місцевості. [24.07.1827]

BOA. – Fon adı: HAT. – Dosya № 309. – Gömlek № 18248 [1242.Z.29/24.07.1827].

³⁶³ Там само. – Р.387-388.

Документ №3. Silistre'de bulunan iki tabur Asakir-i Mansure'nin zabit ve efradının isimleriyle aylık miktarı maaşlarını ve ta'yinatlarını ve Tatar süvarileri Türk uşakları ve Kazak taifesi masarifatını havi defter. [1243.B.15].

Регістр, що вміщує витрати: на місячну зарплату і пайки для офіцерського і солдатського складу двох загонів Мансурового Війська; також витрати на татарських вершників, турецьких і козацьких загонів. [01.02.1828].

BOA.–Fon adı:C.AS. – Dosya № 636. – Gömlek №26821 [1243.B.15/01.02.1828].

Документ №4. Maiyeti için 600 nefer kazak askeri tertip eylediğinden ve bunların tüfenkleri olmadığından bahisle 600 tüfenk verilmesi ve 200 nefer sekban askerinin tedariki hususu reylerine sulunduğu hakkında Silistre Valisi Ahmed Paşa'dan Sadaret'e gönderilen kaime.[1243.B.22].

Документ направлений Великому Визирю від сілістрінського валі Ахмеда паші сприводу організації 600 кінних козаків для допомоги та супроводу, на випадок відсутності в них зброї, надати їм 600 рушниць; та формування 200 військових сейбан (яничар) для заготовельних робіт. [08.02.1828]

BOA.–Fon adı:HAT. – Dosya № 1086. – Gömlek №44189 [1243.B.22/ 08.02.1828].

Документ №5. Tuna sahillerindeki Tatar kabilesiyle Türk Uşağı, Babadağı, Maçin ve Silistre kazalarındaki Pontalı kazaklarından dört ayda bir nöbetleşe Silistre'de süvariler durması, g.tt. [1242.N.29].

Про забезпечення порядку та охорони в Сілістрі протягом чотирьох місяців кавалеристами від татар, орд, які знаходяться на берегах Дунаю разом з Поткалі козаками, які знаходяться в округах-каза Тюрк-Ушак, Бабадаг, Мачин та Сілістра. [26.04.1828].

BOA.–Fon adı:C.AS. – Dosya № 172. – Gömlek №7501 [1242.N.29/26.04.1828].

Документ №6. Potkalı Kazaklarının koşoyları olan lâin Tolçı'ya uğramayarak Dones karyesine gelip Hızırilyas boğazı ve sair o havalide olan Kazakları toplayarak devletin fermanı vardır cümnenizi bu taraftan Rumeli tarafına nakledeceğiz ne dersiniz diye sual eylediğine ve saireye dair Tolcı Muhafızı İbrahim Paşa'dan Silistre valisine gönderilen şukka. [1243.Za.08].

Лист від захисника Тульчі Ібрагима паші до сілістринського валі. Звільнені кошеві Поткалі козаки, минуючи Тульчу, прийшли в село Дунавець. В протоці Гедерлез та навколишній місцевості зібрали там місцевих козаків, оголосили про наявність державного фірмана, за яким усі вони (козаки) з цього боку направлялись в бік Румелії, щоб вони не говорили. [22.05.1828].

BOA. –Fon adı: HAT. –Dosya №1087. –Gömlek №44249B [1243.Za.08/22.05.1828].

Документ №7. Tolcı kazasında Potkalı kazakları toplayıp İbrail Kalesi'ne götürmek için oraya göndermiş olduğu Koşoy nam zatın bazı merkumları mezkûr kaleye götürmeyerek Rusyalıya götürmüş olduğuna ve saireye dair Silistre Valisi Ahmed Paşa'dan Sadaret'e gönderilen kaime. [1243.Za.12].

Надісланий офіційний документ Великому Визирю від Сілістренського валі Ахмеда Паші відносно Кошового (як він є за іменем), який був надісланий для зібрання Поткалі козаків в каза Тулча і відправлення їх до фортеці Браїла, а в дійсності не доправивши вищезазначених [козаків] до згадуваних фортець, він доправив їх та інших до росіян. [26.05.1828].
BOA.–Fon adı:HAT. – Dosya №1087. – Gömlek №44249 [1243.Za.12/26.05.1828].

Документ №8. Silistire Valisi Ahmed Paşa'nın marifetiyle havalideki Tatar kabilelerinin Türk uşağı ve Potkalı Kazakları'ndan, zabitleriyle beraber yeniden bin üç yüz süvari askeri tertibi hakkında, a.g.y.tt [1244.Z.29].

Відносно організації, знову разом з офіцерами 1300 військових вершників з перебуваючих на окільній місцевості Татарських орд, Турецьких хлопців і Поткалі козаків, за безпосередньою участю Сілістринського валі Ахмеда Паші.[07.02.1829].
BOA. – Fon adı: HAT. – Dosya № 296. – Gömlek № 17641 [1244.Z.29/07.02.1829].

Документ №9. Silistire ve havalisinde bulunan Tatar kabileleri, Türk ocağı ve Potkalı Kazakları'ndan teşkil olunup, İstanbul'a getirilen talim ve terbiye olunan süvarilerin teşkilatlarına ve tensik suretine dair. a.g.y.tt.[1245.Z.29].

Відносно доправлених до Стамбулу знайдених в Сілістрі і навколишній місцевості, організованих Татарських орд, Турецького корпусу і Поткалі козаків, і здійснення військової підготовки і тренування цих вершників і реформування їхнього обмундирування. [21.06.1830].
BOA. – Fon adı:HAT. – Dosya №296. – Gömlek №17595 [1245.Z.29/21.06.1830].

Документ №10. İbrail nazırı maiyyetindeki Potkal Kazakları'nın altmış nefere çıkarılması ve tayinatlarının ona göre verilmesi.

Про виділення назирю Браїли шести Поткалі козаків для супроводу.
BOA. – Fon adı: C.AS. – Dosya №307. – Gömlek №12665 [1255.S.25/05.10.1839].

Olena Bachyns'ka, Olexander Sereda

Osman-Turkish documents on Cossacks of Zadunays'ka Sich before and during the Russian-Turkish war 1828-1829

To attention of reader the Osman-Turkish documents and their annotations are offered which have information on service of the Cossacks of Zadunays'ka Sich in the Ottoman empire. The documents are kept in the Governmental Osman Archive Istanbul (Turkey) (Başbakanlık Osmanlı Arşivi).

Key words: Cossacks, Russian-Turkish war 1828-1829, Osman-Turkish documents